

Megjelenik minden héten négyszer: t. i. a Jelenkor vasárnap, kedden és csütörtökön; a Társalkodó pedig pénteken, mind-egyik minden ízben egyegy iven. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál urt utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybült pedig minden királyi posta-hivatálnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánatos példányok iránt csupan a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetés félévvel és pontosan és jutányosan közöltetik.

Előfizetni elkésteknek teljes számu példánnyal szolgálhat még a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyarország és Erdély. (Megtiszteltetés; Országgyűlés. 34d. kerül. ülés: honpolgárság elvesztése's külföldiekről t. j. vaslat; főrendi táblánál 20d. orsz. ülésben a közös teherviselés iránti vitatkozások folytatása; m. tudom. akademia. Törvényhatóságok: Jászkon (közgyűlés.) Külföld. (Ausztria, Franciaország.) Értesítő.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Ócs. s. ap. kir. felsége gróf Kollóráti status és conf. miniszterhez köv. saját kéziratu kabinetiratot méltóztatott intézni: „Kedves gróf Kollóráti! Használok e mai napot, melyen ön 50 év előtt statusszolgálatba lépett, sz. István kir. magyar rendem nagykeresztje megküldésével megújított bizonyítványát adnom ön érdemei teljes megismerésének, melyeket ön a trón és ország iránt illy hosszas pályán szerzett magának különös kegyelemem e nyilványos tanujeléhez csatolván, hogy önt nekem és az álladalomnak még sokáig tartsa meg a' mindenható. Bécsjan. 16kán 1848. Ferdinánd s. k.” (W. Z.)

A' pozsonyi harminczad-hivatalnál ellenőrségi helyettes tiszti Klett wieg Károly nyugalomba helyeztetett.

ORSZÁGGYŰLÉS.

34ik kerül. ülés, január 12én. Elnökök: Pázmándy Dienes Komárom, és Bük Zsigmond Borsod követei, jegyző: Szabó M. és Asztalos P.; (tárgy: több rendbeli elnöki jelentés's a' honpolgárság- elvesztés-'s külföldiekéről t. j. javaslat.)

Pázmándy elnök megemlített a' napi renden levő tárgyakat, — Szabó M. jegyző: A' követ-igazolási válsztvány jelentése nyomán hozott határozatot, ugy szinte Pozsony város megidézetté iránti üzenet olvassa fel, mire Balogh K. (Győr) elhatározatán a' vágujhelyi prépost megidézetté, az üzenetet erre néve is ohajtaná kiterjesztetni, ennek következtében Bük Zsig. elnök kijelenti, hogy erre a' határozatot ki nem mondotta, megnyugodván a' rr. personalis ó mélt. azon jelentésében, miszerint a' meg nem jelent egyháziak személyes megjelenéstől fölmentettek.

Házmán Ferencz (Budaváros) sz. kir. Buda város polgárinak petícióját nyújtván be, mellyben a' városok rendeztetésekor a' politicus rendszer t. közizagztatásitól tökéletesen elválasztatni javasolják, ezt kinyomatni és a' városi rendezés tárgyalásakor fölvetetni kérte.

Pázmándy elnök: kir. személynök ó mélt. meghagyatából jelentvén, hogy holnap jan. 13án d. e. 10 órakor, a' bold. nádor halálának évnapjára a' társasgyházban isteni tisztelet fog tartatni, azon hálás érzellemmel fogva, mellyel a' kk. és rr. a' boldogultnak hamvai iránt viseltetnek, följárja a' kk. és rr. ket az isteni tiszteleteni megjelenésre, mi okból holnap ülés nem fog tartatni (helyeslés). Továbbá jelentti szinte kir. személynök ur meghagyatából, miszerint az országház terve iránt kiküldött válsztvány jelentése már beadatván, ahoz több nemzet építészeitől benyújtott 41 terv van csatolva, melly az ország. levéltárnok szobájában szemlélés végett kitétetvén, felszólítja a' rr. ket, hogy a' tervek megbiralására orsz. válsztványt küldjenek ki, — hogy így a' tervre kitűzött jutalom ki is adathassék minnek következtében szinte helyesnek látná, ha a' rr. az ezen tervek beadatása iránti határozattól elállanának. (Helyes). Végre jelentti, hogy az adó dolgában kirendelt orsz. válsztvány megválsztott tagjainak névjegyzéke még eddig nincs tökéletesen kiegészítve, annál fogva a' többséget kimondani nem lehet. A' honosítási t. javaslat folytatása levén napi renden, ezt a' kk. és rr. méltó figyelmébe ajánlja, erre

Moesonyi P. (Torontál) bocsánatot reméli a' t. rrtől, ha a' napi rend ellen vétkezve most egy igen fontos tárgyat pendít meg. Ugyanis tegnap a' t. rr. szükségesnek látták a' nép anyagi tápszereiről gondoskodást; szóló ugy vélekedik, miszerint a' nép szellemi táplálékáról, vagy is más szavakkal a' népnevelésről is gondoskodni nem lenne kevésb fontos-ságu dolog, minek következtében az ügyet a' rr. méltó figyelmébe ajánlván válsztványt kér kineveztetni. Mire

Pázmándy D. elnök: A' fölhozott tárgy a' törvényhozó testület figyelmét's intézkedését szorososan igényli ugyan, de jelenleg más tárgy van napi renden. Bónis S. (Szabolcs) szinte nem látja ez indítványt napi renden levőnek. Moesonyi P. (Torontál) indítványát legalább bejelentettnek kéri, mire felelőleg Bónis Sam. (Szabolcs): Ez már meglehet.

Asztalos Pál (jegyző). A' honosítási Hik fejezetet, a' honpolgárság elvesztése iránt olvassa; mellynek 150 Sa így szól: 14. §. „A' hon polgaralennü megszűnik: Iör

ki külföldön honosítja magát. 2or ki idegen hatalmasság seregében mint katoná szolgat, 3or ki a' hon határin kívül 10 évig tartózkodik a' nélkül, hogy ezt vagy közhivatala kívánná meg, vagy iskolai tanulással töltene, vagy kereskedéssel foglalkodnék. 4er ki a' honból, mindenét eladván's magaval vicén, véghépké költözik.” Mire Szemere Bert. (Borsod) az első pont-ra semmi észrevétele nincs; a' 2ik pontot azonban más törvényhozások példájára ugy ohajtaná bővítetni, — miszerint honpolgári jogát az is veszítse el, ki a' köz álladalom engedelmé nélkül külföldön czimet, rendet, vagy hivatalt díjjal vagy díj nélkül elvállal.

Tarnóczy Kazmér (Nyitra) A' 2ik pont ellen azon észrevételt terjeszti elő, miszerint az ausztriai marina olly parányi levén, — hogy abban elegendő tudományokat szerezeni nem lehet, annál fogva nem látja helyén, hogy ha valamely honfi az angol marinához megy, honpolgárságát elveszítse, mire felelőleg Szemere B. (Borsod): Ha valaki idegen seregbe áll katonáskodni, azon esetben jöhet, hogy hazája ellen is kénytelen fegyverhez nyulni, 's ezért Nyitra követének észrevételében nem osztozik.

Bónis Samu (Szabolcs) Egyedül kiképzetés tekintetéből fogadhatja el Nyitra indítványát — de arra engedelmet nem adhat, hogy bármely honfi is bérért szolgáljon idegen hatalomnak.

Tarnóczy Kazmér (Nyitra) Jöhetnek olly körülmények, midőn a' magyar király a' törökkel vagy az egyiptusi alkirálylyal például az oroszok ellen köt szövetséget's azon esetben rossz szolgálatot tennék a' király's álladalomnak — ha honfiainkat megfosztanók azon tudományok szerezhetésétől, mellyekre azon álladalomnak multhatlan szükségé leendne. — Lónyay Meny. (Bereg) nem látván a' nyitrai indítványban semmi veszélyt, — ugyanazért azt egészen pártolja. —

Bónis Samu (Szabolcs) Véleménye szerint sok vérbe kerülvén a' háboru- és békejog viszszerzése, az illy szövetségekhez mindenkor van szólója a' nemzetnek's melly szövetséget az helyben hagy, egyszersmind rendelkezni fog arról, hogy honfiaink annak seregében alkalmaztassanak is. Balogh Kornél (Győr) A' nyitrai indítványt azon megszorítással ohajtaná elfogadni, hogy az idegen seregben szolgáló hazája ellen fegyvert ne foghasson. — Hunkár Antal (Veszprém) k.) A' katonai tudományokban M. országot most csak ott van, hol 1805ben volt, midőn az orszg. rendek ez ügyben ó fels. fölírni akarván, bold. nádor ó fens. által azon oknál fogva igen okosan tartóztattak vissza, mert a' francia már Bécsben volt. Az igaz, és tagadni nem lehet, hogy a' magyar bátor katoná, a' halállal szembe szállani kívált hazájért soha nem retteg, de fájdalom! katonai tudománnyal nem bír. A' Ludovicea épület fenáll, de azért katoná nincs, 's ki fog erről számot adni? a' wienneustadti katonai nevelő-intézetben a' tanulás sok költséggel jár; a' bécsinek alapítványa kevés, miért tiltanók hát meg a' magyaroknak más-hova p. o. Algirbamenést katonáskodni, hiszen más nemzetek is jöttek hozzánk. Várnánál és Rigó mezején a' heves francia volt a' főtenyező. A' historiarra provocálva szóló, kérdi milly tábornokokat állított ki Ausztria saját monarchiájából, ha Montecuculi és Eugen, ki a' francia királynak testalkata miatt nem tetszett, nem lettek volna, ki verte volna ki a' törököt? Ennél fogva ohajlja, — hogy honfiaink idegen zászlók alatt is szolgálhassanak kiképzetés végett. — Olgyay Titusz (Pozsony) k.) Az indítvány mellett felhozottakhoz csak azt ragasztja, hogy ezredeink külföldiekkel szerföltt levén eltelve, a' magyarok előmenetele igen nehéz, nem látja át, miért keressenek ezek másutt szolgálatot.

Pázmándy D. (elnök): Jelentvén, hogy a' m. főrendek már összeültek, szükségesnek látná, ha a' kirendelt üdvözlő küldöttség a' rr. újévi kívánatát oda átvinné. (a' küldöttség eltávozik). — Szemere B. (Borsod) Ohajtaná, ha a' kk. és rr. jelen kérdésnél magasb törvényhozási szempont-ra emelkednének, az 1609: 13. és 1616: 11 t. ez. szerint halálos büntetés mondatik azokra, kik akár titkon, akár nyilván idegen seregben harcolnak. Nincs törvényhozás, melly megengedné, hogy a' honfi vérét, melly egyszersmind a' hazáé, másutt ontsa. Kilesz azt képes bebizonyítani, hogy az idegen zászlók alatt szolgált honfiak nem vettek tetemes részt saját hazájok érdekei elleni harcban? Helvétiaira provocál szónok, mellynek fia idegen zászlók alatt az absolutismus ér-

deke mellett harcolnak. Nem ohajlja, hogy honfiaink né-mellyike, a' mire elég példa van, Gallicziában vagy Spanyolországban harcoljon, képezzék ki magokat mint ifjak, de háboru és titkos szövetségben vértüket ne ontsák.

Pázmándy (elnök): Az angolokközül többben szolgálnak ausztriai zászló alatt, de míg kün tartózkodnak, semmi polgári joggal nem bírnak, sőt akkor sem, ha erre engedelmök van, de eltelvén szolgálataik ideje, polgári jogaik birtokába ismét viszszalépnek, minél többet Nyitra követé sem kívánhat, a' szerkezet értelme pedig csak ennyire terjed. — Asztalos Pál (jegyző): Nyitra indítványában osztozván, az a' borsodi nyilatkozat szerint, mint az elnök is mondá, a' szerkezetben foglaltatik.

Szentkirályi M. (Pestm. k.) Egyedül a' borsodi indítvány csak in abstracto állhat meg, de az életben nem, — annyira levén öszszeszóve a' nemzetek viszonyai, hogy a' koczka igen könnyen megfordulhat, és ki idegen armádiához szegődik, nem kell é annakalattvalói hitet és hűséget esküdni, 's ki idegen királynak tett esküt, nem vonta é az ki magát hoc ipso király's hazája iránt tartozó hűség alól? honpolgárságát viszszerzerezheti, ha viszszatértekor a' föltételeknek eleget tesz, de azt méltán elveszti, ha idegen hatalmasságnak esküszik hűséget, hogy könnyebb föltételek hozassanak arra, ki honpolgárságát viszszerzerehni akarja, mint az egészen idegenekre, ez ellen nincs semmi észrevétele, de hogy az honpolgári jogait ép ott kezdje gyakorolni, hol elhagyta, ebbe nem egyezik. — Biring J. (Aradm. k.) Nem büntetést, de inkább jutalmat érdemel az, ha valaki idegen ezredekben szabadság mellett harcol, annál fogva nem látja át, miért veszítse el azért honpolgárságát, mitől őt megfosztani elégséges azon esetben, ha hazája ellen emelné fegyverét.

Pázmándy (elnök): Nem látja helyesnek arról vitatkozni, hogy ha valaki hazája ellen fog fegyvert, arról a' törvényűgy is rendelkezik. — Szemere B. (Borsod) k.) Ha a' t. javaslat 3ik §nak eleget tesz, a' külezredekben szolgáló honpolgárságát azonnal viszszerzerehheti.

Gr. Forgách A. (pozsonyi káp. k.) Ki magát külföldön honosítja, honpolgárságát elveszti, ki pedig külhatalom mellett hazája ellen emel fegyvert, honpolgári jogát elveszti, miért pártolja a' szerkezetet. — A' nyitrai indítvány nem fogadtatván el, a' borsodi módosítás határozatképp kimondatott.

Lónyay G. (Zemplén) Kívánja tisztán és világosan kitétetni a' 3ik pontban, hogy csak az vétetik ki, ki hazai hivatal végett külföldön tartózkodik (helyes, helyes).

Asztalos Pál (jegyző) A' 4ik pontot szükségtelesen tartja, mert az már az elsőben foglaltatik's ennek helyébe inkább a' 16ik §ból ide ragasztandónak vélné azt, miszerint ki hazája ellen fegyvert emelt, az is színjék meg honpolgár lenni. Lónyay G. (Zemplén) Vagy kihagyatni vagy módosítottan ohajlja a' 4ik pontot, mert ugymond: megtörténhetik, hogy valaki hazájából kiköltözését megbánja's mint Eötvös M. tette, ki Szatmárból Amerikába költözött ki's onnan ismét viszszatért; ugyanezért szóló ezen pontot ugy szeretné módosítottani, hogy honpolgár lenni megszűnik, ki a' honból kiköltözvén véghépké, magát a' külföldön honosítja.

Gr. Forgách A. (poz. káp. k.) Ugyancsak a' 4ik pont kihagyatása mellett szavaz. Szemere Bert. (Borsod) Zemplén követét megnyugtathatná az, hogy a' kivándorlókra néve a' honpolgárság viszszerzerehetésének föltételei könnyítve vannak. A' jegyző által tett javaslatot pedig a' 2ik pont szükségtelessé teszi, azon eszme a' 16ik §ban azért tétetik ki, mert ki a' hon ellen harcolt, annak a' viszszajövetel sem olly könnyű már. Lónyay G. (Zemplén) Szinte a' 4ik pont kihagyatása mellé szavaz. Kende Zs. (Szathmár) A' szatmári esetre felvilágosításul nyilványítja, hogy midőn az említett egyed hazánkból kiköltözött, akkor még honosítási törvényekkel nem birtunk, 's ha birtunk volna is, nem tartozott volna emlitett egyed az alá, mert noha mindenét eladta, ezt azonban olly föltétel mellett tette, hogy ha két év multával hazánkba viszszatér, jöszágát viszszaválthatja; egyébiránt a' társas életnek szabadság levén fő czélja, szóló a' legfőbb szabadságot abban találja, ha mindenki ott, hol neki tetszik, telepedik meg, ohajtaná, hogy mint más országokban, kivándorlási taksa állapítatnék meg. Lónyay M. (Bereg) A' 3ik és 4ik pont közt anomaliát lát, mert midőn az első szerint kilencz évi kintartózkodás a' honpolgárság jogai elvesztésére elég elegendő okot nem ad, az utóbbi szerint pedig azon szándék miatt, mert mindenét eladva költözött ki, honpolgári jogaitól azonnal meg-

foszthatnék, miért e' pontot módosítani kívánja. **Balogh Kornél (Győr)** fontosnak látja a' beregi észrevételt is, mely szerint itt a' szándékot kívánna megítélni. — **Olgay Titusz (Pozsonym.)** Szinte a' 4ik pont kihagyatása mellett szavaz, mely szerint az, kinek értéke volt, honpolgárságát elvesztendő, kinek pedig értéke nem volt, az a' 3ik pont értelmében honpolgári jogától csak 10 évi kintartózkodás után foszthatnék meg.

Bónis S. (Szabolcs) A' 3ik és 4ik pontot egymással ellentétben látván, a' 3dik pontban elegendő intézkedést lát. — **Juszt J. (Turócz)** A' 4ik pont mellé szavaz. Igazsága volt Bereg követének, hogy a' törvényt pusztá szándékra építeni nem lehet, s hogy annak világosnak kell lenni. De szóló szükségesnek látja a' 4ik pontot azért, mert nagy különbség van azok közt, kik 10 évig külföldön lakván, jövedelmeiket ottan költik el, kikre a' honpolgárság elvesztése büntetésül mondatik ki — és azok közt, kik mindenüket eladván s elvívén, kiköltöztek; ezekre nézve a' honpolgárság jogainak elvesztése csak corollariumként mondatik ki. E' pontot szóló világosabban kívánja kitélni s úgy ohajtáná módosítani, hogy ki a' honból mindenét eladván s magával vívén, az illető törvényhatóság előtt világosan kijelentett szándékkal végkép kiköltözik. **Paál János (Soprony)** A' szerkezet mellett szavaz s azt úgy kívánja módosítani, hogy ki végkép kiköltözik s külhatóság alatt magát honosítja, mi által kiköltözési szándékát bebizonyítja. **Szentkirályi M. (Pest)** A' turóci javaslatot igen jelesnek találja. **Szemeré B. (Borsod)** Franciaországban is így intézte el a' törvényhozás ezen kérdést, hogy ki viszsa nem térő szándékkal költözik ki honából, honpolgársági jogaitól megfosztatik. A' sopronyi módosítás pedig szerinte nem állhat meg, mert az már magában is elég ok a' honpolgárság elvesztésére; szóló pedig e' helyen az okokat felhalmozni nem véli helyesnek, részéről megnyugszik a' szerkezetben, de ha a' turóci indítvány többet kielégít, ahhoz is járul. **Zsarnay Imre (Torna)** A' honmaradó rokonok érdekéből is világosan kívánja kitélni a' 4ik pontot, mert ki honpolgárságától megfosztatik, azon idő alatt megnyílt örökségi jogait is elveszti: az örökösödés szempontjából tehát a' rokonoknak világosan tudniok kell: vajjon rokonuk végkép kiköltözött é vagy sem? —

Pázmány D. (elnök) A' vitát csak szavazat által lehetővé befejezni, kérdésül tüzi ki, hogy a' 4ik pont ki marad é vagy nem? Igennel szavaztak: Pozsony, Nyitra, Trencsény, Nógrád, Zala, Győr, Szabolcs, Bereg, Bihar, Máramaros és Arad, Szerém és Heves nem levén jelen. A' többség a' pont megmaradása mellett szavazott, melyre nézve a' turóci indítvány elfogadtatott. (Folyt. köv.)

Főrendi tábla. 20ik orsz. ülés január 14kén kezd. d. e. 10 órakor. (Tárgy: közös teherviselés ügye folytatólag). Megnyitván nádoró fens. által az ülés, gr. Szécsen Antal szót emelve, magyarázni akarja tegnapelőtt tett indítványát, mert úgy látja, hogy az többek által félre értett; abban központosul t. i. mit indítványba hozott: mondassék ki most ujjolag, mi már mult országgyűlésen határozattá vált, t. i. részvétel a' közterhekben, de hogy ez elvnek milly mértékben alkalmazhatósága iránt egy kiküldendő ország választvány véleményét adjon. — Azon ellenvetésekre nézve, mintha szóló a' háziadót nem tüzte volna ki, megjegyzendő, hogy ez nem tekinthetik elvnek, hanem hogy a' választvány erre is terjeszse ki figyelmét, ohajtandó, s e' tekintetben a' külföld példáját követi ezen mgos tábla, miután a' javasolt választvány kiküldetése annak vétethetik, mit a' francziák prise en considerationnak neveznek. E' szerint, ismétli szóló, hogy a' háziadó nem elv ugyan, hanem kizárva sincsen. Mind a' mellett, a' választványnak szolgálendő sinórmértékül nem akarná szóló kimondatni, hogy a' közös teherviselés az adó minden fajaira kiterjesztetik, mert a' választvány kezét egy áltábjában nem akarná megkötni, olly körülmények fejlődhetvén ki annak eljárása nyomán, melyek szerint az elvnek legkiterjedtebb alkalmazása helyén még nem találhatnék. Szóló meggyőződése a' háziadóra nézve, hogy annak elfogadtatása egészen még a' kifejtendő viszonyoktól függ, és azon biztosítékoktól, melyeket az orsz. választvány felállithatand, nemkülönbön azon körülményektől, melyek közt az orsz. pöntár a' házi szükségek irányában létezendik; így tekintetbe veendő leszen, hogy például a' zalamegyei birtokos más arányban járul az orsz. pénztárhoz, mint más megye birtokosa, és ezen részletek mikénti tisztába hozatalától fog függni: vajjon, és milly biztosítékok mellett legyen a' háziadó elfogadandó. Azon tekintetek miatt, melyekből a' rr. kívánsága ered, szóló szerint nem lehetne ezen tárgynak egészbeni fölvetelét akadályoztatni. Szóval a' különbség a' rendi üzenet és szóló indítványa közt abban fekszik, hogy amaz a' háziadó elfogadását elv gyanánt tüzi ki, szóló indítványában pedig alapelvül a' közosteherviselés ismértetik el olly czéltól, hogy a' választvány szabad munkálkodási tért nyerve, — ezen táblának mind a' beesületes viszszalépés lehetősége, mind az elv keresztül vitelének lehetősége biztosítottassék s fentartathassék. Általában véve arról van jelenleg szó, hogy ezen kérdés tárgyalására olly alap

szereztessek, mely mellett minden pártbeli vélemények szabadon nyilatkozhasanak.

Rudics József bácsi főispán: Előre bocsátván, hogy a' közös teherviselésre szinte hajlandó, és hogy az alkotmányos szerkezet fentartása érdekében tenni akar, többek közt megemlíti, hogy noha keresztyén kath. hitben neveltetett és hinni tanított ollyatis, mit meg nem foghat; nem biheti mégis, hogy a' háziadó elvállalásából olly egyszerű áldások fognának a' hazára eredményezni. Olly értelemben nyilatkozik szóló, hogy a' kisebb nemesség irányában, azon tekintetből, miszerint ezen kisadómentességi praerogativán kívül ugy szólván mit sem bír, illő ovatossággal szükség eljánni. Mult országgyűlésen a' nemnemesek hivatalképessége állított föl; ha még az ósiség eltöröltetik, mi marad a' szegény nemességnek? nem egyéb, mint poros oklevelei, melyeket utóbb valamely museumnak ajándékozhat, vagy zsbivására vihet. E' szerint szóló a' rögtönzésnek nem levén barátja, illy közös teherviselési törvényt csak higgadt megfontolás mellett kíván alkotatni, nem osztózik a' rr. azon véleményében, hogy a' háziadó keresztül vitelére, — soha illy biztos alkalom ajánkozni nem fogna, mert ezt a' természetes progressio, a' növés fogalmaival nem látja megegyeztethetőnek, és folytonos haladásunk szerint bizonyosan később is mutatkoznék illy kedvező alkalom, s inkább ohajtotta volna, hogy a' rr. közös teherviselési szándékkal általánosságban maradtak volna, mert így könnyebben lehetne hozzá szólni, mint midőn ok részletegbe bocsátkoznak. Az általánossággrul szóló példát mond egy izmos testű emberül, kinek lábán seb támadván, orvost hívatott magához, ki amputálándónak látja ugyan a' lábat, de nem akarván egyszerre nagy fájdalmat okozni, az elvágást csak részletesen viszi véghez, azért mondatnék ki inkább mindjárt, hogy a' nép minden terheiben akarunk részesülni. Szóló nem annyira a' házi, mint inkább a' házi szükségét ismervén, a' javasolt házi pénztárt illetőleg úgy tartja, hogy tekintvén az 1723: 99 s 1802: 30. t. cikkeket törvényes alapon van a' törvényhozás; egyébiránt a' fentforgó ügy iránt felfüggeszti még végítéletét, melyet majd csak az általa szinte helyeslett orsz. választvány munkálata tárgyalásakor mondaná ki, minek folytában gr. Szécsen A. indítványához csatlakozik.

Gr. Zichy Henrik Mosonym. főisp. pártolja elvileg gr. Szécsen A. indítványát, mert az üzenet s eddigi felszólások közt elkülönbőség nem létezik, ha kérdeztetnék: miért tartózkodik ezen főrendi tábla kimondani a' házi adót? szóló szinte az indítványban leli föl a' választ, mely szerint t. i. a' házi adó nem elv, hanem csak ennek alkalmazása. S így az indítványzóval tartva, egyik adófajt sem akarja kizárni, de egynek sem adni praferentiát s országos választványhoz járul.

Gr. Waldstein János nyilatkozata szerint köszönetet érdemelnek a' rrdek, hogy alkalmat nyújtottak ezen ügynek az 1844ki megállapodás nyomán tárgyalhatására. Int az idő, nemzetünk sokban hátramaradást tapasztalt, a' civilisált Európában pedig körültekintve nem találunk nemességet, mely a' közterhekhez nem járult volna. Örömmel találkozik tehát az üzenettel, mely nem érzelem nyilvánításra, de kötelességetöltésre nyit tért, és szóló a' teljesített hazafi kötelesség értetében válik el nemesi kiváltságától, de ugy, hogy ez ne hasonlíthatassék Polykrates gyűrűjéhez a' civilisált tengerébe vetve, mely valamely ármány által ismét fölmerülhetne, mert a' kiváltságokat jogokkal kívánna fölcserélni, ama francozia irónóval tartván, ki azt mondja „Il ne faut ceder de privilèges que pour de droits“. Annyi pedig bizonyos, hogy ezen kiváltságok odahagyásával megvásároljuk a' teljesített hazafiai kötelesség öntudatát s az adózó nép elismerését, melynek fölségéllésére egyébiránt nem sentimentalitástól, hanem alkotmányos elvtől vezettetik szóló, hogy pusztaljon el végre a' törvényből a' „misera plebs contribuens“ kitétel. Megvásároljuk tovább alkotmányos lételünk erős talpkövé, mely szerint a' Magyarország ezimerében látható három domb nem fogna egy mgos szónok megjegyzése szerint planiroztatni, hanem minden szükségte lennővénytől akkor megtisztíttatni, hogy csak az erős köszikla maradjon meg. Megvásároljuk végre a' jogot a' fizetés kivételével s kezeltetésére befolyhatással. E' szerint ugy van meggyőződve, hogy aristokrátiánk a' közös teherviselés mellett bármí socialisticus és communisticus irányok daczára századokig fogja magát fentartatni. Áttérve az üzenetre ugy látja, hogy ez nem általános, hanem részleti tárgyalást tüzi ki, s a' közös teherviselés azon részeit karolá föl, melyről az a' vélemény, hogy kevesebb gyámolásra számít az országban; azért kötelessége volna a' földi táblának helyreállítani az egyensúlyt, mi csak a' közös teherviselés általános elve megállapításával történhetnék. Ezek folytában szóló gr. Szécsen A. indítványát pártolván, befejezésül sajnálja, hogy szerény voksa elhangzik s hogy nem bír azon súlytal, melyet csak nagyobb birtok adhat, mint fogna például Eszterházy hg voksa nyomni, kit sajnál szóló itt nem láthatni.

B. Barkóczy N. Megjegyezvén többi közt, hogy önmystificatio rejlik abban, mintha a' közös teherviselés elvállalásával az adózó nép kevesebbet fogna fizetni, mert talán

még többet fizetend, hanem könnyebben fogja teljesíteni a' fizetést, mert intézetek fölállításával, új és több kuforrási nyiladnak a' keresetnek. Szécsen A. gr. indítványához csatlakozik. — **Gr. Szapáry Antal:** Mindenben sem az üzenetet, sem az indítványt nem pártolhatja, mert amabban a' házi adó, ebben az orsz. pénztár van kiemelve s megütközését fejezvé ki a' fölött, hogy b. Majthényi Antal, ki a' házi adó mellett hatalmas szót emelt, mégis az indítványhoz ragaszkodott. Szóló mivel a' házi és orsz. adót egymással összekötetésben látja lenni, mind kettőt határozottan kívánna elfogadtatni s e' szerint javasol választatni a' rdeknek, hogy kapcsolják össze a' házi és orsz. adó kérdését, mert a' m. förr. mind a' kettőt akarának elfogadni, de egyszersmind a' kivetés és kezelés iránt alkotmányos biztosítékokat fölállítani s e' végett orsz. választványt kiküldeni szándékoznak.

Gr. Pálffy József: Örül az üzenetben a' conservatív párt részéről fölhasznált minden ármánykodás daczára is az ellenzék diadalának megpillantásán, s midőn maga részéről a' közös teherviselés elvét elfogadja, át nem látja, miként mondatott az üzenetről, hogy ebben csak a' háziadó sürgettetik, és azért nem talál pártolatlásra, de föltünik előtte, hogy gr. Szécsen A. indítványa pártolatlásra talál a' másik oldalról, hol ép az ellenkező van letéve, s azt is különösnek tartja, hogy midőn ez indítványban a' házi adóról említés nincsen, b. Majthényi A. ki olly erőteljesen fölszólt mellett, mégis az indítványhoz járul. Miből legalább is az tünik ki, hogy az indítvány homályos, mellyel gr. Szécsen Antalnak ezélya volt megegyeztetni az ellenkező vélemény embereit, mi igen nehéz szerep. Azért tisztelvén azon mgos urak határozott nyilatkozatát, kik a' házi adó ellen szólaltak föl, kívánna, hogy azok is, kik az indítványt pártolják, — határozottan nyilatkozzanak s világosan mondják ki, hogy ha csakugyan a' házi adó is értetik az indítványban, ahöz egyenesen járulnak. Ez esetre szóló sem akarván magát az indítvány által mystificáltatni, maga is ehhez fogna járulni, addig pedig választvány-kiküldetésre szavaz minden utasítás nélkül.

Siskovics Józ. Verőczem. főispán. Büszkének vallja magát, hogy azon aristokratának lehet tagja, melynek föladásul jutott százados elavult kiváltságiról lemondani, pártolja az üzenetet, mert a' mennyiben az orsz. pénztárra vonatkozik, az 1790ki törvényen alapul; mennyiben pedig a' házi adó elvállalását tárgyazza, szinte nemesak nem törvénytelen, hanem inconstitucionalis sem. Tehermentesség soha sem volt alkotmányos, hanem az alkotmányosulás abban áll, hogy az adó nem parancsolatik reánk, hanem magunk határozzuk meg azt. A' házi pénztárra nézve pártolja az üzenetet, mert garantik fognának felállithatni; egyébiránt szóló kész a' házi adót minden biztosíték nélkül is elfogadni, kivéve azt, melyet a' nemesség önmagában le, mert vajjon ha az aristokrátiának önmagában sincs garantiája, hol keresse azt? miért is végül oda nyilatkozik, hogy az üzenetet egész terjedelmében elfogadja. Ellenben — **gr. Lamotte Antal:** midőn a' mult országgyűlés szerint megállapított közös teherviselési elvet magáévá teszi s orsz. pénztár-megalapításhoz járul szavazatával, a' házi adó elfogadását nem tartja igazságosnak, miután az adómentességet, a' felkelés föltétele alatt, megállapító törvény még eltörölve nincsen, különben pedig a' házi adó a' köznemességnél legnépszerűtlenebb eszme levén többségre és sympathiára nem számíthat, ennél fogva megüzentetni kívánja a' kk. és rrdek, miként a' m. förr. a' közös teherviselés elvét ollyképen, mint mult országgyűlésen, most is elfogadják, s ezt az orsz. pénztárra kívánják alkalmazni, de a' házi adóra nézve a' rendekkel nem osztozhatnak, mely javaslat, ha hogy többséget nem nyerne, szóló gr. Szécsen A. indítványához csatlakozik. — **B. Ambrózy Lajos** felteszi ugyan, hogy gr. Szécsen indítványa legtisztább szándékkal tétetett, de a' háziadót azért pártolja, mert az neki politikai elve. Ezen országgyűlés föladata levén a' köztverviselésnek örök időkre tenni le alapját, tekintetbe kívánja vétetni, miként a' kk. és rr. azon szegény nemességet is képviselik, melynek minden vagyona az adómentesség, és mégis többséget talál nálók a' háziadó kérdése. Szívét nyomja szólónak, ha meggondolja, hogy a' m. förr. a' kk. és rrdek nagylelkű ajánlatát viszszatudnák utasítani. Gr. Szécsen A. indítványába a' házi adót is beszövi, de előkészületekről gondoskodik: hisz a' rr. sem kívánna egyebet, hanem csak azt, hogy az általános elv a' házi adóra is világosan terjesztessék ki, miben annál több okszerűség fekszik, minthogy a' házi és az orsz. pénztár érdekei egymással kapcsolatban állván a' domestica megbuktatásával az orsz. pénztár ügye is hajótörést szenved, mert ha az adózó népet tönkre juttatni nem akarjuk, hanem, hogy az orsz. pénztárhoz járuljon, részesülünk kell viszont a' házi adó terhében. Ennél fogva kéri szóló a' m. förr. ne méltóztatnának a' házi adó elvét viszszautasítani.

Gr. Haller Sándor: A' házi adó elvállalásával financialis egész rendszerünk változtatása talpkövé látja letéve s olly jövedőt ígér magának ez által, mellyben a' kiváltságos kaszták közt választófal leomland, mely érdeken minden czélra vezetőt el kellene követni. De ha ez ügyben Mephisto-

phesikint tenni nem, csak szólani fogunk, nem reméll üdvös sikert. Figyelemmel követvén b. Majthényi előadását azt várta volna, hogy az érdemes báró vagy a rendi üzenetet pártolja, vagy új üzenetet javasland, mely azt, mit kifejtett, magában foglalta volna; azonban esatkozott szóló, mert az említett báró ur az indítványt tette magáévá. Említett b. M. A. bizonyos palástot, mely alatt visszaélések történnek, t. i. a megyei omnipotentia palástját, de szóló más palástot ismer, mint az ismeretes rendszert, mellynek beis vanszegve szuronyokkal. Helyesnek találja szóló Trencsény megye főispánjának, ki mint nép-apostol szólalt föl, fejtegetését, de csudálja, hogy ő, ki olyakat mondott, mellyek majdnem communisticus elveket árulnak el, gr. Sz. A. indítványához járul. A' bácsi főispán beszédére azt jegyzi meg szóló, hogy ő is rom. kath. hitű, de e' tárgyban azon vallási elvet „szerezd felebarátodat“ tartja szem előtt. Ennél fogva orsz. pénztár házi adó nélkül fen nem állhatván, ha az üzenet nem fogadtatnék el ezen főrendi tábla által, szóló szavazatát b. Ambrózy Lajoséhoz csatolja.

B. Redl Imre megjegyvezvén többek közt, hogy az üzenet és indítvány közt azon lényeges különbség létezik, miszerint a' rr. a' tervezett választványt megszorító utasítással, az indítványzó pedig szabad kézzel kívánják kiküldetni, ez utóbbi véleményben mint meggyőződéséhez közelebb állóban osztozik. — Gr. Szécsen Antal fellépése igazolására épen az szolgál, a' mint előadása megvárta. Egyébiránt arra, hogy az egyeztetési szándék mystificationnak mondatik, megjegyzi szóló, hogy a' mystificatio akaratlanul is történhetik, hisz az is mystificálja magát, ki a' házi adót tekinti fő elvül, de igen is tudja, hogy a' mystificálni akarás nem parlamentaristika, s a' mennyiben szóló ezen váddal illetett volna, azt további észrevétel nélkül egyenesen visszautasítja.

Gr. Zichy József nyomát sem találja a' háziadó iránti sympathiának gr. Szécsen A. indítványában, maga részéről pedig nem philanthropicus, hanem egyenesen aristokratiai szempontból tekintve az ügyet, kívánja, hogy a' nemesség a' nép terheiben osztozzék, mert, mint Francz és Angolhon mutatja, csak illy uton emelkedhetik az igazi aristokratiai polczra, mely: befolyás alulról, befolyás felülről. Azért szóló nem pártolja ugyan az üzenetet, nem kívánván hogy a' kiküldendő választvány keze megköttessék, — de a' fenbirtokhoz képest az indítványhoz sem járul, hanem úgy szavaz mint b. Ambrózy.

Gr. Vay Dániel. Azon nyilatkozatát gr. Valdstein Jánosnak, miszerint Eszterházy hg szavazatára hivatkozott, sem parlamentaristának, sem loyálisnak nem tartja. A' tett indítványra nézve szóló megjegyzi hogy abból annyit ért, — hogy a' kérdés érdemleges tárgyalása felfüggesztendő addig, míg a' kiküldendő választvány a' szükséges garantikiáról nem gondoskodik, de ezen kezelési garantikiák csak az orsz. pénztárt illetőleg kívántatnak, arról azonban, hogy a' házi pénztár is volna érdekelve, szó sincs az indítványban. Szóló b. Majthényi A. által lefegyvereztetve érzi magát, minthogy a' háziadó erős szónoklással nem védelmezethetett, de szavazatában nem akarja szóló az érdemes bárót követni. Szóló nem csudálkozván, hogy a' nemesi praerogativák mellett sem emeltetett, kifejti, mikép a' világtörténet tanúsága szerint a' complicált szerkezetű nemzetek csak érdekességre alapított intézvények által segítették elő a' békes átalakulás processusában, — s miként csak érdekesség mellett lehet nagygyá valamely nemzet; annak pedig sarkköve a' közös teherviselés. A' magyar nemességnek igaz megvolt annak idejében maga dicsősége, a' honvédelem, az alkotmányfenntartás érdeme egyedül őt illette, akkor az adómentességnek fel lehetett alapját találni; az idők azonban változtak, a' magyar nemesség levetette a' köteleességek vas ingét, és a' praerogativák fűtött szobáiba vonult; de midőn a' honvédelem köteleessége megszűnt, — a' tehermentességnek is megdül alapja. Szóló mystificationnak mondja azt, hogy 11 év előtt a' conservatív tábla adózási kérdésben mintegy revolutionalis sympathiákat felt volna, de az ellenzéknek elvitáztalannal dicsőségére a' kérdést ekkor megérettnek tartván azokhoz csatlakozik, kik mint b. Venkheim házi és országos pénztárt egy iránt, és együtt véve pártolnak.

Nádoró fens. „ha jól értettem a' m. szónokot, azt látszott állítani, mintha m. gr. Valdstein János az itt jelen nem levő, Eszterházy Pál hg véleményét jelentette volna ki: ezt én nem hallottam, és nem is érttem, mert ha úgy érttem volna, bizonyosan a' fenálló törvények szerint, nem engedtem volna meg.“ — B. Vay Alajos: Az orsz. választványt utasításul adatni kívánja, hogy olly tervet dolgozzon ki, mellynek használásával a' házi adó körüli visszaélések korlátoztassanak, mert nem az adó mennyisége, hanem a' kezelési visszaélések teszik azt terhessé. Szóló véleménye szerint a' házi adó egy része, ugymint az állandó törvényszék, utak és hidak, a' megyei épületek fenntartása rovatai az orsz. pénztárra vitethetnének át, mert mind ezeknek többnyire a' nemesség van használatában. Szóló minden szükséges áldozatra kész, de a' szükség meghatározására befolyást kívánna gya-

korolni. Ezek szerint, ha javaslatának többsége nem leendne, gr. Sz. A. indítványához járul.

Gr. Teleki Domokos: Nem akarja gyanusítani gr. Sz. A. célzatát, de indítványának adott fölvilágosításában nem nyugszik meg, az indítványt az aggodalmak megszüntetésére célzó kísérletnek tekinti; olly elixirhez hasonlít az, melly hidegletést és aszkórságot egy iránt gyógyít, de szóló ollyatsoha nem pártol, mit két szempontból lehet felfogni s azokhoz járul, kik házi adót s orsz. pénztárt egyformán karolnak föl. A' nemességet ez által tetemesen reményli erősödni, az adózó népre pedig új teher nem fogna rovatni; — ha igen, ugy szegények adójáról is kellene gondoskodni s miután a' két pénztár a' házi t. i. és az orsz. össze vannak foglalva, nem volna célszerű, ha mind kettőt egyformán nem ölelnék föl. Szóló ebben látja alapját a' haza szebb jövődjének s azt tartja, hogy nem kedvező színben álland Magyarország Európa előtt, midőn aristokrátiájának egyik része a' házi, másik az országos adót akarják csak elfogadni.

Gr. Nádasdy Leopold: Az alkotmányos életnek legbiztosabb garantikiája, hogy a' törvényhozás, az adó beszedéséről s hova fordításáról időről időre rendelkezhetik, a' kiküldendő választvány javaslatát a' házi adóra is terjeszse ki s dolgozza ki az adókulcsot. Pártolja az indítványt.

Ocskay Antal kassai püspök szinte pártolván a' választvány kiküldetését, ennek majdan beadandó javaslatára e' tárgyban bővebben nyilatkozik.

B. Vay Lajos. Két ok vezérlette a' rendeket ezen üzenetükben, 1) az igazság és méltányosság, 2) az okos számítás. Mellyik ok birt elsőséggel, nem taglálja szóló, de hogy az igazság és méltányosság iránt nagy tekintet volt, a' házi adó elfogadása mutatja. Ennek kétségtelen hasznai vannak s azon eredményre is vezet, hogy az adómentesség által szerzett politikai nimbus egészen eltöröltetik. Szóló kimondaná, hogy a' közös teherviselés elve alkalmazva kívántatik, s jelsül mind a' házi mind az orsz. pénztár. Illy törvény mellett ugy hiszi, több teher nem fog az adóra rovatni, mert ehez föl. urunk atyai indulatánál fogva nem járulna, s reá sanctiót nem adna. — Gr. Szécsen Antal azért nem említi meg a' házi adót, mert nem elv, de szóló szerint az országos pénztár házi adó nélkül nem létesíthető. — Az indítványzó továbbá aránytalan felosztást említi, de ez olly föltétel, mellyet bármely választvány el nem háríthat, és csudálatos, hogy ez aránytalan felosztás előbb nem gerjesztett figyelmet. Ezen kérdés fölött két párt szemközt áll egymással, megegyeztek abban, hogy a' közterhekben részt kell venni, de nehogy mondatassék, mikép valamely párt a' fizetés alól ki akar bujni s minden gyanusítgatás elfojtassék, a' megnyílt mezőre kívánna lépni szóló és világosan kijelenteni, hogy ezen tábla részéről mind a' házi mind az orsz. adót aránylag megajánlja. Szavaz b. Ambrózyval — Fogarassy Mihály szkodári püspök: Az üzenet kezdetének azon kitételt, miként t. i. rr. „nem tartják igazságosnak“ stb. nem helyeselteti, minthogy a' fenálló viszonyok világos törvények nyomán keletkeztek s így a' törvényes állapotot igazságtalannak mondani nem lehet. Szóló nem philanthropicus hanem magas politikai szempontból kíván e' tárgyban kiindulni, a' kérdést még egészen kifejtettnek nem látja, azért orsz. választványra és gr. Szécsen A. indítványára szavaz. B. Lipthay Antal az üzenet mellett nyilatkozván, felszólítja a' m. táblát, hogy a' házi adóra szavazzon; gr. Csáky Tivadar szépesi főisp. szinte kíván adózni, az orsz. pénztártól több sikert reméllvén, mint házi adótól, ehez nem járulhat, mindazáltal osztozik gr. Szécsen A. indítványában.

B. Mesznil Viktor épen nem csudálja, hogy a' magyar kiváltságos osztály, mellynek előjogos adómentességét más országokban csak koldusok és proletariusok élvezik — annyi századig fenntartotta magát, hisz a' braminok castája is fenntartotta magát sok századig, de kérdik: miként tartotta fen magát és az alkotványt a' magyar kiváltságos osztály? s erre az örök vizsgálódások, a' pangó ipar és kereskedés, a' közlekedési eszközök hiánya felelnek. Ennek abban találhatik kulcsa, hogy ép azok készletnek fizetésre, kiknek kevés, vagy semmijök sincsen. Szomorú tünemény, midőn a' magyar kiváltságosok kiváltságait igazolásul egy okot sem találnak a' törvényben; és elmaradásunk okát az akarati hiányában leljük fel. Nem akarásnak nyögés a' vége. Szóló pártolja általában a' közös teherviselés elvét alkalmazva, később még a' hadiadót is, melly csak a' régi insurrectionalis nimbus miatt nem érett meg. Annál inkább elfogadja az orsz. pénztárt, de mindenek előtt a' házi adót, mert fizetni akar a' börtönökre, megyeházakra, tisztviselőkre s azért, mert házi adót nem fizetni szegénynek tartja. A' házi adót pedig azért teszi elibe az orsz. adónak, mert amannak szellemi oldala is van, az érdekesség. Kíván egyébiránt választványilag szigorú garantikiákat felállítani, noha házi adónál, még a' jelen garantikiákkal is beelégednék. De nem szeretné a' házi adó létesítését az országos pénztár felállításának feltételül canonsalítani.

Haulik György zágrábi püspök gr. Sz. A. indítványa mellett szól fel. — B. Majthényi Antal: Azon megrovások és vádak után, hogy noha a' házi adót pártolja, gr. Sz.

indítványához állva, insequentiába esett, szóló oda nyilatkozik, miként mind azt, mit mondott, gr. Sz. indítványában bent találja. Hogy szóló jobban emelte ki a' házi- indítványozó pedig az orsz. adót, csak privat véleménykülönbségnek tulajdonítandó, — mert a' választvány a' házi adó iránt ép olly szabadon rendelkezhetik. Szóló azon ok indította főleg gr. Sz. A. indítványa elfogadására, mert észre vette, hogy a' t. hozási viszonyok olly irányt vesznek, melly ha megmarad, a' házi adó megbukott volna, mi hogy ne történjék, szólónak szívén fekszik. — Gr. Pálffy Józsefnek viszonozza, hogy ezen gr. a' szóló előadását nem fogta fel, valamely beszéd helyességének criteriuma nem az, ha azt gr. P. J. fel nem fogja; — egyébiránt a' gr. bölcsesége és ügyessége jelét adta, midőn ezen kérdésnél, melly nem pártkérdés, módot talált a' conservativeket megróni; — egyben a' gróf maga is conservatív, t. i. sympathiáiban, mellyre nézve, a' gr. haszonvetőségének méltánylása mellett, némi átalakulás volna szükséges a' közügyekre nézve, melly modor ha előre terjed, intézkedni kellend a' tanácskozások lehetőségére nézve. — Verőcei főispán beszédére megjegyzi szóló, hogy azt, mikép fogadhatja el a' főispán a' házi adót minden biztosíték nélkül, nem érti.

Gaganez József eperj. g. e. püsp. aggodalmat szülvén benne az, hogy az üzenet a' mult országgyűlési megállapodástól eltért, gr. Szécsen Antalt pártolja. — Gr. Péchy Manó nyilatkozata szerint kívánatos lett volna, ha a' rk általános elv mellett maradtak volna. B. Majth. és gr. Sz. közt csak suppositionalis különbség van, egyik t. i. az orsz. pénztárnak, másik a' házi adónak tulajdonít több fontosságot. Méltányolja ugyan a' bácsi főispán aggodalmát a' köznemességre nézve, de figyelmezteti őt, hogy a' harezias idők letintével érdekegység erősítendi az aristokrátiát sat. gr. Szapáry Antallal szavaz. — B. Bemér László n. váradi püspök gr. Szécsen indítványát, ellenben Gyürk y Pál krassói főisp. terjedelmes előadás mellett a' rk üzenetét pártolja.

Nádoró fens. Holnap 10 órakor folytatandjuk. — Ezzel a' mai ülés eloszlik.

Előleges. Á' jan. 14kei ker. ülésben némely okiratok hitelesítése után a' külföldiekkel illető t. javaslat fölötti tanácskozásokat folytatták a' rr. Hazánkban eddig földbirtokot vásárolt külföldiek ezen megállapodás nyomán progressiv adóval fognak terheltetni, de azon módosítással, miszerint az 1715: 23. törvény épségben tartása mellett illyes földbirtokosok az adó minden egyéb faját hordozni kötelesek, a' szerzési tőkétől pedig évenként növekedő száztól fogva fizetni. Ugyane' napon tartott rendi országos ülésben a' magyar nyelv és nemzetiség tárgyában fölrás állapított meg. — A' január 15kei kerületi ülésben Kossuth L. Pestm. köv. a' részek tárgyában tett indítványt, nagy számu hallgatóság jelenlétében, ettől a' legnagyobb figyelemmel kísértetve, 2 1/2 óráig tartott páratlan jelességű beszédében e' fontos kérdésnek historiat, törvényi és diplomatikai oldalát kimerítvén, mivel sérelem tárgyu fölrást előre is sikeretlennek tartott, a' közszeretű nádor közbenjárását javasolja, s ennek eszközlése végett egyesítendő kérelemre a' mélt. főrendeket is felszólítandóknak véli. B. Babarczy Antal csong. követ az indítványba megegyezvén, az határozatát is vált.

A' magy. tudom. Akademia törvénytudományi osztálya f. eszt. január 17kén tartott ülésében 1) Császár Ferencz r. tag s. ülési elnök a' mult héti ülésben előadott székfoglaló értekezésének akoron az idő rövidsége miatt félben szakasztott s a' tagok kívánságára mai ülésben folytatandó felolvasását befejezte. 2) A' titoknok előterjeszté Hunfalvy Pál l. tagnak illy cizmi dolgozatát: Aristoteles elmélete a' jogról a' Nikomachoszi etika 5dik könyvéből, melly is az Ertesítőben kiadni határozottat.

TÖRVÉNYHATÓSÁGOK.

Jász-kun közgyűlés december 6tul 15ig. Valahára nekünk is derülni kezd. Nádori alkaptányunk Kálmán Sándor áthatva a' kornak jobb után törekvő eszméitől s belátva tapasztalás s érett megfontolás világánál, mikép a' polgári jólét csak a' szabadság és rend — e' két jóltevő nemtő, kebelén virulhat fel, s nagygyá bármely népet öntudatos nemzeti élet emelhet s öntudatos szabad nép királyának s hazájának legerős oszlopa; keblének intó szózatára, elhagyva a' szokás-rakta korlátokat, a' józan szabadság, nyilvánosság és legszentebb loyális áldást özlő terére lépett át s mit eddig előttünk egy nagy mysticismus homályleple fődött, megismértetett saját állásunkkal; felmutatta erőinket, mellyek jelen pangásukból kellő mozgásba tétetve, meghozandának a' nemzetnek üdvét; felmutatá sebeinket, mellyeknek régi kóránya — nehogy a' nemzeti test egész organismusát föleméssze — minél előbbi gyógyításra vár. Jelenlést tön, mi eddig előnállunk hallatlan dolog volt, saját belső állásunkról. Elmondá, mikép a' kerületi lakosok egészségi állapota a' nyári három hónap alatt az uralkodott láz miatt szomorító volt. A' marhákat is láb- és szájfájás vesztegette. Előadá, mikép ha a' mult év terméketlensége miatt szükséggel kellett is szembeszállni, még is a' kerületek s községek által tett áldozatos intézkedések eredménye vigaszál hozhatja föl, hogy jász-kun kebelbeli lakos egy sem veszett el e-

hen.—S ha báraz ideibuza 's árpatermés ismét roszszul ütött is ki, de a' kukoricza bősége reményelti az éhenhalástól rettegés megszűnését. Nem hagyá említettlenül a' közgazgatás menetelét 's állását; minek folytán kiderült, h. a' kerületekhez főlebbvitt minden per bevégeztetett, az ujabban felhozattak pedig közgyűlés végeztével vizsgálás alá jónak. A' rabok, mind a' három törvényhatóság (Jász- nagy és kis-Kunság) által megítéltettek, 's csupán 15 vár még itéletet. Megértettük, mikép rabdolgoztató intézetünk, főleg eddig a' gyapjunak zavarosan történt, de a' jelentő elnök által már tisztára hozott kezelte miatt is még mindig veszteséggel van egybekapcsolva. Még egy tárgy volt, érdekes talán mind ezeknél, melyet e' felföldözések után vártunk, 's ez a' pákai és mérgesi közös gazdálkodás a' kerületek firmája alatt, és igazságos elnökünk erről is leemelte a' mystificatio fátyolát, 's az egész közönségnek szűz arcában felmutatva kitünt, hogy ezen közgazdálkodás átok nyakunkon, melyet ha rólunk egy jóltevő szellem le nem emel, jászkun nemzetünknek lassu ugyan, de mégis bizonyos halál alatt össze kell roskadnia, midőn hasznobérbe adás útján annyit adna be, mennyivel a' közsükségek nagy részben fődözethetnének; most a' roppant instructio mellett is alig jövedelmez nyomoru négyezer pengőt a' több mint hat ezer köblős földön folytatott cizra gazdálkodás, melynek mintája tul a' Dunáról hozott. — Nem hallgatá el a' nevelési ügy állapotát is, miről azonban csak annyit mondhatott, hogy a' Nagy-kunságban alig van valaki, a' ki irni, olvasni, számolni nem tudna. Így állunk tehát, és hogy ez önméretre jutánk, nádori alkaptányunk hazafiságának köszönjük, 's itt a' nyilvánosság terén méltánylansukat, hálánkat bevallhatni polgári kötelességünknek tartjuk. De hazafi elnökünk buzgó munkálkodása még itt nem lön bevégezve. Jött a' követi tudósítás, mely jelentvén, hogy a' követek Pozsonyba megérkeztek és tiszteletüket nemcsak a' nagyoknál de a' püspököknél is megtették, fölvetettek a' kir. k. előadások. 'S alig hangzott el István főherczegnek nádorrá lett választatása, magasztos öröme nemzetünknek hosszú éjlenekben harsogott fel 's 32 tagból álló küldöttség nevezetett Kálmán Sándor alkaptány vezérleése alatt, a' követek is ehez csatoltatván, mely Pozsonyban, az országgyűlés helyén üdvözölje törvényes grófunkat és biránkat; és egyuttal országbiró excellentiájánál is fejeze ki a' hálát, melyre a' kerületek, a' nádori méltóság üresen léte alatt ő kegyelmessége által ügyeink kezelésében kitüntetett nagybecsű fáradozásáért magokat kötelezetteknek érzik. —

Azonban azonkörülmény, hogy a' kir. városok országgyűlési szavazatukkal, kerületeink szavazata is törvény ellenére egy categoriába tétetni tapasztaltatik; belrendezésünkről pedig a' kir. előadásokban egy szó sem találtatott, lehangoló kedélyünket 's aggódva néztünk sötétlő sorsunk távolába, 's már már lemondandók valánk egy jobb jövő biztató reményéről, midőn nádori alkaptány ur szót emelve kifejté: mikép fájdalommal látta ugyan ő is országgyűlési szavazatunknak a' királyi városokéval felülről egy sorozatba helyzetését, de más részről vigaszt és reményt ép abban talál, hogy kormányunk, miután tudva van, hogy a' törvényhozás, belrendezés nélkül országgyűlési teljes szavazatunkat nem méltányolja; országgyűlési szavazatunk biztosításában nem más, mint belrendezésünket akarja 's mondotta ki; és e' meggyőződés folytán a' közgyűlést fölhitte e' részben a' belrendezést sürgetni, mint az utasításba is adatott, és elmondani saját véleményünket belrendezetésünk tárgyában, miben az eszmék a' mult országgyűlés óta sok tekintetben tisztultak, de a' történetek is követelik tőlünk, hogy ne késsünk. E' végett tehát egy választványt indítványozott Illéssy János n. kun. kapitány elnöklése alatt a' tiszviselőkből és községek képviselőiből, mely felhasználva az eddig közbejött véleményeket, készítene czélszerű tervet, mely szabadságot és rendet egyiránt biztosítson. Láttatok e' méltatlan szenvedőt, ki hosszú börtönéből szabadulván, fájdalommal viszszafelező könyűt hullatja? Az ő öröme volt a' mi örömünk, a' mult sötét képe még nem tűnt el szemünk elől, 's biztató fényben ragyogott fel előttünk a' jövő, 's akaratlanul is kérdezők magunkat: ha érdemlünk e' alelnökünktől 's vele rokonérzelmű tiszviselőinktől ennyi áldozatot? Tetszés hangzott mindenünnen az elnök lélekemelő beszédére, úgy érzé mindenki mint-

ha szívéből szakasztatott volna ki minden szava, és saját érzelmé ömlött volna bilincseiből szabadultan beszédében elő. — Illéssy János kapitány, Balajthy Vendel, Pethes Mihály t. birák 's többen is üdvözlik ez új pályán az alkotmányos hazafi elnököt 's elmondák köszönetüket a' jászkun nemzet nevében, továbbra is kérvén folytatását az alkotmányos kezdetnek, erőt, kitűrést kívánva e' nehéz pályán. Egy lélekké olvadt az egész gyűlés, érzé mindenki, hogy egy új időszakba léptünk 's a' legloyalisabb vezérpolgár megveté biztos kézzel jobb jövőnk alapját. A' nemzet közös öröme nem hangzott el a' gyűléstermet megrázó éjlenekben, kivittük azt magunkkal a' nép közzé; a' lelkesedés és öröm, mely tulajra dozva hullámozott a' keblekben, dec. 7ki estvéjén nád. alkaptányunkat fátylas zenével tisztelé meg a' közönségek küldötti részéről, kikhez nagyszámu polgárság csatlakozott; 's midőn Varga Imre, n. kun küldött jeles szónoklattal üdvözölé, mindenek felharsogó öröme, a' nagy lám kapitány kíséretében a' gyülekezeti elibe lejött vezérpolgárt, ki is az üdvözlésre velős szavakkal válaszolva ígérte, hogy a' törvény szerű haladási téren nemzetétül a' közremunkálást nem vonandja meg. Másnap vidám lakoma követé e' tiszteletést nádori alkaptányunk asztalánál, hová a' tiszviselők és minden községi küldött hivatva valának, örömmilatkozatok egymást felváltva tanusíták, miként nem vagyunk idegenek, egyet akarunk, 's nines okunk gyanusításra. És a' mult országgyűlés alatt 's után történt keserűségeket a' polgári kötelességnek megkezdett teljesítése nem idézi többé elő. — Azóta közgyűlésünk mellett belrendezési választványi üléseink teljes nyilvánossággal minden vélemény méltánylása mellett folyvást tartatnak; a' higgadt kedély, a' tárgyak megfontolása, szabad tanácskozás, melyet idegen elem most nem bilincsel, reménylteni engedik, hogy akaratunkat siker koronázzandja. — Máskor többet. — U.

KÜLFÖLD.

AUSZTRIA. Gallicziának keleti és nyugatira fölosztása már elhatározottat. Krakó Galliczia második fővárosává jelentetek ki egy saját kormányzósággal. A' nyugati Galliczia, t. i. a' krakói kormányzóság kilencz kerületet (Kreise) melyek keleti Gallicziától elválasztva lesznek, ugyanannyi Kreishauptmannigazgatása alatt, kap. Mellyik is azon Galliczia, melyhez Magyarország jogot tart? mert előbbutóbb a' politikai felosztás a' kérdést szerfölött bonyolultta teheti.

A' laibachi coliseum, egy óriási épület, mely kicsinyben egy várost képezett 's táncvígalmak, gyűlések, átmenő seregek szállásul használtatott, hallomás szerint lángok martalékvá lön.

A' hirlapirodalom bécsi postajegyzeke f. 1848dik évre 566 folyóiratot mutat föl 20 különféle nyelvből, melyekből 338 német, 135 olasz, 98 francia, 28 angol, 15 (csak!) magyar, 14 lengyel, 9 orosz, 8 cseh, 4 görög, 3 szerb, 2 hollandi, 2 svéd, 2 oláh, 2 dalmát, 1 török, 1 örmény, 1 horvát, 1 szláv, 1 krajnai, 's 1 latin. Innen látjuk, hogy nyilvános életünk, melynek közlönyei a' folyóiratok, csak az olaszokéhoz képest is milly hátra van!

FRANCIAORSZÁG. Egy életirás ismertetés Abdelkader születési éveül az 1808dik évet állítja 's atyja Szidi Mahin Eddin duarját (birtokát) Mascara közelében születés helyeül. Anyja Zorának*) hivaték. Ó—mi az arabok közt ritkán található—irodalmilag művelt nő volt. Születéskor állítólag égszín láng lengé dicsőségfényül körül néhány perczig a' fü fejét 's e' látványtól anyja felkiálta: lássátok hahem seraga, a' látnok hirdette gyermeket, lássátok a' várotlat Tizenkét éves korában tanulmányokkal elfoglaltatva találjuk őt nagybátyja Ahmet ben Chodsánál Oranban, hol tizenyolcz hónappal később atyját lélekjelenlétének egy szép vonalmával menté meg. Haszsan bey előtt Szidi Mahin Eddin dicsvágyas nézetei miatt gyanus volt 's annak egy rendkívüli fényvel véghezvitt utazása Mekkába még erősíté a' bey gyanuját. A' fiatal Abdelkader olly sikerrel védelmezé az öreg marabut, hogy Haszsan ajánlatára a' tuniszi bey egy hajót rendeltetett az atya 's fia számára, mellyen is Alexandriába utaztak. Ezen városban, Mehemed Ali reformjai láttára 's kü-

*) Zora=hajnal, arab szó, tehát nem tót, é'szerint hijába dicsekedtek vele tőntek, azt még almanach címűl is használván. S. A.

lönösen Bagdadban, egyik őse, a' híres marabut Muley Abdelkader sírjánál, támadt állítólag először benne a' gondolat az atlaszi arabok ujjáteremtése iránt. A' török hatalom megbukta után eljöttek látszék az időpont. 1832ben hirdeté Mahin Eddin a' szent háborut. Oran falai alatt fíja alól a' francia őrség megtámadásánál két lovat lőttek el. Ez nemsokára szultán czímet nyert, fölötté az ibolyakék burnuszt 's a' beduinok politikai 's vallási főnökeül üdvözölteték. Abdelkader ekkor 25 éves volt. A' Macta melletti ütközet megerősíté hatalmát. Legelső gondja volt a' tartományt politikai, pénzügyi 's katonai tekintetben rendezni. Ezen rendezéstul-élte bukását, mert annyira megfelel az arab szellemnek, hogy megtartását Bugeaud tanácsosnak vélte. Marokkóba üzetve hat év előtt, hol ugyan hatalma szinte meg volt már törve, onnan még egész Algirt nyugtalaníthatá, 's az yslyi csatakor Muley Abderrhaman (a' marokkai császár) észreveheté, hogy Abdelkader alattomos vágytársa. Most az emir még nem egészen 40 éves 's az islamhitű világ legtávolabb vidékei telvék hírével. Az európai részvétet ugys birja 's algha létezik csak egy hely is, hol bukása nem ollyszerű gyászt vont volna maga után, mint azt a' kor egyik legünnepelbű férfiaknak hámulása gerjeszthet. Milly nagyok tünik ő fel még utolsó katasztróájában is, mint egy hős a' meseszerű korból esatában ezekkel! És mégis ezen harci dicsőség nem egyedüli oldala. Fenséges homlokán—mondják kik őt látták—vallásos elmélkedés trónol, szelid és vidám szemében patriarchai fenség, méltóságteljes nyugalomban 's viharosan a' tettben akarat-villámokat egyesít ábránd könyűkkel, ajlatossággal és urakodásvágy, nyers erő 's evangéliumi szelidség különös ellentételeit, röviden egy olly személyiséget, melytől az ép olly babonás mint harczias természetű népségek a' hódolat adóját 's felsőség jogát meg nem tagadhaták. Azon kérdés: vajjon mit határozand fölötté a' francia kormány, még nines eldöntve. A' hirlapi szöveg, még az Univers religieuse is, a' mellett vannak, hogy nem szükség a' neki adott szót megtartani (ugyé!) vagy legalább ugys vélekednek, hogy ezzel nagy eszélytelenséget követne el a' kormány. Mind a' mellett nem hihetni, hogy ez egy királyi herczeg tekintélyét, kire olly nagy földadatot bizott Afrikában 's egy tábornok ünnepélyes ígérteit hazugsággal bélyegeztesse. Akkor aztán mind a' kettőt vissza kellene hívnia. Vagy személyes politika évek óta táplált kedvencszemjével, miszerint az algiri akirályi méltóságotszületett királyi herczegre ruházza, olly hirtelen felhagy é? Maga Aumale herczeg olly keveset kétkedik ígérte helybenhagyatásán, hogy egy orani sürgönyi hiv. tudósításban a' főparancsnokokkal Abdelkader meghódoltat következő szavakkal tudatja: „Ó velem Oranba érkezett, Marseille felé utját veendő, a' kormány parancsa szerint, mely őt keletre küldendi. Terjesztek e' nagy újságot azonnal mindenfelé. „Midőn tehát Guizot ur azt állítja, hogy a' kormány még nem határozott Abdelkader fölött, akkor ez csak arra mutat, hogy a' kormányzavarban van határozatának a' kamrák 's ország színe előtti végbehajtására nézve. De még is könnyebben győzhetné le itt az előítéleteket, mint igazolhatná ígérte megszegését a' világ előtt 's még igényelhetne bizalmat Algirban ön számára. Most csak időnyeres forog a' szönyegen 's azutánra következő kibuvó-ajtócskát talál fel a' kormány: Abdelkader ideiglen Franciaországban marad Lamalgue várban 's eközben a' kormány értekezésbe bocsátokzik az egyiptusi pasával, a' fogoly fölötti örökös elvállalása iránt, vagy alattomban arra hivatandja föl őt, hogy ez ajánlatot visszautasítsa. Utóbbi esetben Abdelkader kénytelenségből Franciaországban maradandna 's a' miniszterek mentesek fognának lenni azon vádtól, hogy a' főkormányzó ígérteit nem teljesíték. Ez ugyan alacsony ármanly fogna lenni, melyet alig lehetne végrehajtani, miután már a' lapokban említették. Abdelkader Toulonból levelet intézett Lajos Fülöp királyhoz. Egy másikat az algiri hatóságokhoz irt, mellyben különösen azon gondoskodást hálálja meg, mellyet a' francia orvosok vándortanyája betegoi iránt bizonyítottak. — Egy miniszteri lap bizonyosnak állítja, hogy a' kormány az egyiptusi pasával tudatá már Abdelkader Egyiptusba vitelési szándékát. Mig a' válasz onnan megérkezik, addig az emir Lamalgue várban marad Toulon mellett, 's legfőlebbigen rövid időre látogatja meg Párizst.

Dunavizállás: Budán, 1848. é. máj. 5' 8" 0" az 0 fölött.

9ik szám.

† Ujabb hirdetés a' belföldi gyarmatosítás ügyében.

A' Bp. Híradó mult évi 576ik számában gróf Pálffy Móríc ő mlga által a' belföldi gyarmatosítás ügyében kitűzött azon kérdésre: „mikép és milly módon és eszközökkel, és ugys törvényhozási, mint közgazgatási intézkedésekkel lehet a' belföldi gyarmatosítást a' fel- és alföld érdekeinek kiegyenlítésével legczélszerűbben előmozdítani? mik volnának az e' részbeni teendőik, és milly sorozatban állanak azok? „ pályázandó munkák bírálataira föl-kért választvány elnökségével tiszteltetvén meg, a' tisztelt gróf ur megegyezésével a' pályázni akarók érdekében következőket tartottam szükségesnek közzé tenni: 1) A' pályairatok beküldésének határnapja folyó eszt. június első napja. 2) A' szokott módon jelégés levéllel ellátandó pályairatok hozzáj (Pozsonyba, Ventur-utca 201. szám alatt) küldendők. 3) A' beküldött pályairatok közül a' jutalmat nyert a' jutalomtevő által ki fog nyomtatni. 4) Ha jutalomra ér-

demesnek egy sem találtatnék, a' pályadij más közhasznu czélra fog fordittatni. 5) A' pályamunkák magyar és német nyelven egyiránt elfogadtatnak. Végül a' hazai hirlapok t. cz. szerkesztői jelen hirdetés fölvetelére tisztelettel megkéretnek. — Pozsony, télhó 11kén 1848. B. V a y Miklós mint a' bíráló választvány elnöke.

† Felszólítás.

Azok, kiknek néhai Pankottay Józsa György tömegén követelések van, vagy lehet, fészlet. lefolyása alatt követeléseiket bizonyító eredeti irományaikkal jelentsék magokat Pesten t. Kapezy Tamás meghatalmazottnál, vagy Hevesmegyében Igaron t. Okolicsányi Gusztáv főszolgabírónál mint egyik örökösnel. Pe st, január 18án 1848.

ÉRTESÍTŐ.

1848.